

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΤΟΥ κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΠΡΟΣ "ΕΓΕΙΝΑ" ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Νέα άνοιξες μ'ας περιμενε-
 άν κ' ήταν παιά καρδιά και-
 καριού — άπάνω στο Μάλλε-
 σι. Τό βουνό ήταν γεμάτο από
 άγριοφράουλες, που τις μα-
 ζευανε οι στρατιώτες με τις
 καραβάνες, και κάτω, στα ύ-
 γρά άπόσπια, άνθιζαν μενεξέ-
 δες. Μά του πολέμου ή φωτιά
 κ' ή κτρινάδα της χολέρας,
 δέν άφηναν να τά χαρή
 βαθείά κανένας αυτά...
 'Ανάθεμά την για χολέρα !
 Ούτε νερό να πι-
 οίμε έπατρέποταν, ούτε
 κορφήρα να φάμε για να ξεδι-
 νάσουμε ! Κι' ήσαν άφθονα,
 γυαλιστά και ήλεστά και
 κοκκανομάγουλα άπάνω
 στις κορμηλιές, σάν κοριούτ-
 κια, που μ'ας χαμο-
 γελούσαν και μ'ας προκαλούσαν
 από ψηλά !...

'Η πόρτες τών σπιτιών άλλες ήτανε κλειστές και άλλες άνοιχτές ά-
 κόμα !...
 —Μή σήμαζε, σκέφτηκα, άπ' τή χολ-
 έρα τούτο τό χωριό ;... Μά τότε, που
 είνε οι πεθαμένοι ;
 Κιτάζοντας μέσα από τις αυλές, είδα
 σέ μιά μεριά ένα άλογο δεμένο. 'Ηταν σελ-
 λωμένο κ' έτοιμο, σάν κάποιος να τό ελγε
 ξεκαθαλίσει, πόλις τή στιγμή αυτή.
 Χιπούσε άντιπόμωνα τό πόδι του και έ-
 σκαρτε τό χόμα. 'Από άρα
 σέ άρα ιναζότανε, σάν να
 θέλε να σπάση τό σχοιτό, με
 τό όποίο τό είχαν δεμένο.
 Φώναξα, ζήτησα τους άν-
 θρώπους του σπιτιού, άλλα
 από τά άνοιχτά παράθυρα
 και την δόλουχτη την πόρτα
 πάλι ή σιωπή, ή ερημιά και
 ή βαρεία άκνησία, μου ά-
 πάντησαν.
 —Βρέ, τίνος είνε τ' άλο-
 γο, ξανάτα. Θα τό πάρω...
 Φύλλο πάλι δέν κουνήθηκε,
 άγνα δέν άκούστηκε.
 Τόλινα, λουτόν, τό κα-
 θάλληρα και τραβήξα, χρι-
 πάντας τό, προς ένα μεγάλο
 κτήριο, που λεύκαζε στά δυι-
 κά, μέσα στού ήσιου κλο-
 κιαριού δεινού τις γαλα-
 νές τις άγνες.
 Σάν βήτασα εκεί, είδα
 π'ας ήταν μοναστήρι. Κτήση-
 σα, ξαναγύησησα, τσιφου-
 σα, φώναξα, και λίγο έλειψε να
 σπάσω την πόρτα με τόν
 υπαύτανο.
 —Ποιόόός είνε ; άκούστηκε τέλος
 από μέσα μιά βαθείά φωνή.
 —'Εγώ !», απάντησα, με πρωτοφανή
 έγωισμό.
 —Ποός είσαι σό ;
 —'Ελληνα; στρατιώτης. 'Ανοιξες !...
 Μιά πορτούλα άνοιξε από ψηλά
 και μιά μορφή έπρόβαλλε, που
 δέν ήξερα άν ήταν άνθρωπος ή
 προβάτινα. Με κύταξε
 καλά και άφου έξοριξε και
 μιά ματιά γύρω του, μου είπε :
 —Στάσου !...
 Και τραβήχτηκε και πάλι
 μέσα. Κατάπν, σάν ήρθε ν'
 άναξη την πόρτα, μου
 ξανάτε :
 —Είσαι μόνος σου ;
 —Καταμύναχός μου !...
 —'Εμπα.
 —Μήπως έχετε χολέρα κ'
 έδώ ; ήταν ή πρώτη μου
 ερώτηση, όταν μπήκα μέσα.
 —Πέρασε !...
 'Ηταν ένα μοναστήρι 'Ελλη-
 νικό, παλιό Βυζαντινό, της 'Α-
 γίας 'Ελεούσας, και έκείνος με
 την προβατινά τή μορφή, που
 άνοιξε, ήταν ό ήρωμένος του.
 —Δέν έπρεπε, μου είπε, άφου
 με ρώτησε π'ας βρήθηκα
 εκεί και που ηργαίω, να σέ
 στείλωνε μοναχό σου,
 γιατί όλα τά βουνά
 έδώ είνε γεμάτα από
 κομτατζήδες, που μορφο-
 ύσανε να σέ ξεκάνουν
 μιά χαρά !...
 Τόν ρώτησα για τό
 έρημο χωριό.
 —Οι κάτοικοι, μου
 απάντησε, δά βρισκόνται
 άπάνω στο βουνό ή στο
 δάσος. Την ήμερα φο-
 βούνται και τραβήκνται
 εκεί και πάλι τή
 νύχτα κατεβαίνουν. 'Ε-
 χουν τραβήξει και τό
 οκλιάι τους, μέσα
 μακριά, για να μη
 γυαυίζουν και θύωνε
 σπυριά, και π'ας
 είνε έδώ κοντά
 χωριό, και

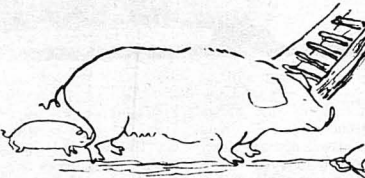

'Η χολέρα !

'Ανάθεμά την, είπα, για χολέρα !...
 Με έλγε πιάσει πανικό και δέν ήξερα
 π'ας να ξεφύγω. Να ξεφύγω, άλλα
 πού να πάω ;... Κάτω στον κάμπο
 τό κακό έθραξε και θέριζε τόν κόσμο !...
 'Εκείνες ή προσινογάλαξες ή
 άγνες, που βλέπαμε κάθε πρωί
 και κάθε δειλιό από ψηλά, νο-
 μίζαμε π'ας ήσαν ή φαρμακερή
 άνακτηση της κακιάς άρρώ-
 στίας. Πάλι καλά, που τό κακό
 σταμάτησε γύφια, έδώ ά-
 πάνω στά βουνά !...
 'Αλλά ποιός μπορούσε να τό
 σκεφθή αυτό, όταν μάλιστα ελ-
 γε, σάν κ' έμένα, πάθει πανικό ;...
 Τιά τούτο νόμισα π'ας άνοιξαν
 οι ουρανοί και κατέβηκε ό
 ίδιος ό Θεός για να με σώση,
 όταν ό διοικητής με κάλεσε και
 μου είπε να φύγω άμέσως για
 την Στροφώντισσα, κομίζων
 ένα φάκελλο μεγάλου, κέπτεγοντα και
 άκρωρς έμπιστευτικών'.
 —Πάρε και άλογο, μου είπε,
 για να π'ας όργανορύτερα !...
 Μου φάνηκε π'ας άστευόταν.
 'Αλογο !...
 Πού να τό βρω τό άλογο,
 εκεί άπάνω !...
 'Απόσσο, π'ας δέν πέταξα
 από χαρά ! Π'ας δέν
 έκανα φτερά, π'ας δέν βρήθηκα
 με ένα πτήδημα στη Στρο-
 φώντισσα, καθώς είχα γίνει
 έλαφρός από τή χαρά μου,
 δρασκελώντας δρη και βουνά !...
 Ροδόλινα σέ λίγο, χωρίς να
 κιντώσασα πού πατώ, χωρίς να
 βλέπω πού μοναχάτι παίρνω...
 Βράχια, λόχμες, βάτα, κορ-
 φώνες και πέτρες, δέν μπορούσαν
 ν' άνακόψουν τόν κατήφορο
 μου. Πηδούσα σάν κατούσα,
 σκαρφαλώνω σάν άγριόγατος,
 έτρεχα σάν ζακιάδι, μη βλέποντας
 παρά μονάχα μιά διεύθυνση,
 κατά τό μέρος της Στροφώντισσης.
 'Ετσι έβασα τό δρόμο άπ' τή
 βία μου κ' ήταν έπαυσε να
 βροδινάση, βρήθηκα σέ ένα
 έρημο χωριό, εκεί κοντά στού
 βουνού τό χράσπεδα, άπάνω
 στον κάμπο. Οι κάτοικοι του,
 Βούλγαροι, ως φαίνε-
 ται, δά είχαν φύγει, φοβούμενα
 τόν προελαινωτα στρατό.
 Φώναξα, μίπως βγή κανένας,
 μα ή σιωπή ήταν βαρεία, βαρεία
 και φοβιστική. Κι' όμως,
 τά βόδια ήσαν ήσημα μέσα
 στα γεμάτα τά παχνιά τους,
 τά γουρούνα στα κομμάσια
 τους, ή κότες βαρειε-
 στήμενες άπ' τό δλημερινό τους
 τριπολόγημα, τραβιόνταν
 κατά τά κοττέσσα τους για
 να κουνήσασουν, και ή γάτες,
 καθι-σμένες στα κεραμιδία
 τών σπιτιών, με κιντώσασαν
 με μιά μακαρία άδιάρροια !...
 Μόνο σκαλιά δέν έβουσα,
 μα όσπε και είδα και κανένα...

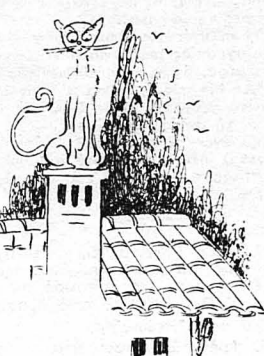
Οι Βούλγαροι κάτοικοι είχαν φύγει

Τά γουρούνα στα κομμάσια τους...

Δρασκελώντας δρη και βουνά !...

'Η γάτες με κιντώσασαν από τά κεραμιδία άδιάρροα...

πλησιάζουν στρατιώτες. Αυτοί, από ψηλά, σε βλέπανε, σε παρακολουθούσαν, κ' αν ήξεραν πως είσαι μοναχός σου, θα σε σκότωναν, αλλά θα νόμισαν ότι πωσ από σένα ακολουθούν και άλλοι...

Όταν την άλλη μέρα ζήτησαν, ήταν μεσημέρι ! Πί ήσυχια και τί γαλήνη, μέσα στη μονή !... Χορταριαμένα στον αβύθρο γκαρμιάματα και δένδρα ύπεροφρούρα φρεσολοβίσιαν, με καταπράσινα φυλλώματα, που τα χαίρει ένας ήλιος χρυσός. Κίτρινα λουλουδάκια κορνιζάρανε τους μεγάλους τοίχους του, σαν δλόχρηση κορνίζα.

Πώς θα ήθελα να έμενα εκεί, να χορτάσω ήσυχια, να χορτάσω γαλήνη και καλωσύνη φύσεως ! Μα ο φάκελλος ο ελείγιονος, ο έμπιστευτικός : Αυτός τί θέ γινόταν ;

Δρόμο, λοιπόν, για την Στράμνιτσα. Ο ήγουμενος μου έδωκε έναν εχονομακάρη της μονής, Τραγιανό όνομαζόμενον, γ.ά να με συνοδεύη. Ήταν ένας γερός και νευροδενικός έαρκος, με τη λευκή καλοκαιρινή ένδυμασία της περιφέρειας, που τόσο μοιάζε με τη φουσανέλλα των δικών μας χωρικών, μ' ένα ζωνάρι πέτσινο, πλατύ και κεντημένο με καρούλια ομοιαιτερα, και τα πόδια μέσα σε μάλλινες κάλτσες, χοντρές και πλουμιστές, με πολύχρωμα λουλούδια και κεντηθία και τυλιγμένες με λωρίδες πέτσινες. Γι' αυτό το βάδισμά του ήταν άθροβο και μαλακό.

Τότε πρόβαε και τ' άλογο μου, για το όποιο μου είπε ο ήγουμενος σαν έβρεγα :

—Όραίο τ' άλογάκι ! Ποιό το βόηρες ; Κάποιο μερακλή θα ήταν. Τα χάμορα του ήταν πέτσινα, πελομισμένα με πέσινα χαϊμαλιά και χάντρες γαλάζιες, άσπρες, κόκκινες, φούτες από λεπτό πεσί, πολύχρωμες, και τούφρες κίτρινες, βαμβακικές, κ' η σέλλα κατακτεντημένη με μπρούντινα τσιτρίρια, χρυσότορες και σερφίτα πολύχρωμα λεπτόν δερματίων.

Τη σέλλα αυτή, την κεντητή και την χρυσότορη, μου την πήρε έπειτα ένας άξιοκτιστός στη Δοιράνη, για να επιδοθείσθε στο τραίνο, για τη Θεσσαλονίκη, τ' άλογο μου. Μα και τ' άλογο μου τόχασα κατόπιν, στη Θεσσαλονίκη. Τό είχα δώσει του φίλου Κίρου Κίρου, μηχανικού τότε της Δημαρίας, να μου το φυλάξη, με τα άλογα του Δήμου, ως που ν' άποστρατεύω, και τού το πήρε και το έβαρσαν ένας Πατριός, που είχε αναλάβει, ως έργολάδος, την καθαριότητα της πόλεως.

—Άς εινε !... Άς τραβήξουμε το δρόμο μας κατά την Στράμνιτσα, για να μην καθυστερούμε και στην ελείγιονοσά άποστολή μας.

Σαν προχωρήσαμε άρκετά, μπήκαμε σ' ένα δρόμο, που τον σκέαταν δένδρα ψηλά και τουφωτά. Καί έπειτα βγήκαμε σ' ένα μέρος άνοιχτό, που μα κοιλάδα πράσινη σε καλούσε να βαλωθής και ν' αναπαηθής. Μά δεν προφτάσαμε να σταθούμε και να κάτσουμε, και μα φρονή, έπιτακτη και δυνατή, μάς ξάρνασε, μέσα από μια σερφή λόχη :

—Μην πλησιάζετε αϊτού, άπαγορεύεται !... —Γιατί ; —Θάβουε αϊτού κοντά τους χολεριαμένους !...

Ήταν ένας στρατιώτης, που τον είχανε σκοπέ εκεί, για να άποκακύνη τους διαδότες.

Μια κρινάδα διέδραμε το σώμα μου. Καβαλλίκεμα και χτίσησα τ' άλογο προς τα ανατολικά, όπου ήταν η Στράμνιτσα. Πίσω μου έτρεχε ο Τραγιανός, όχι για ν' άποφύγη τη χολέρα αϊτός, αλλά για να με προσφάση.

Περνούσαμε τώρα ένα χωριουδάκι. Μπάνιτσα το λέγανε.

—Στάσου, μου λέει μα στιγμή ο Τραγιανός, κάτι να πω έδω, κάποιο δέλημα από το γούμενο !

—Μοσέ, φεύγη, τού λέω, και θα κολλήσουμε κι' έμεις χολέρα !... Κοντεύουμε πειά στη Στράμνιτσα.

Νά, άτ' έξω, ένα μεγάλο σπίτι, μέσα σε πρασινάδες και νερά. —Έδω θα κατοική, σκέατρηκα, ή έντιχία...

Παρανάτω, σ' ένα αυλάκι, ένας εζώνος έπλενε κάτι πανιά. Έπλενε και τραγουδούσε ένα τραγουδί, άργό και παραποιητικό :

Ποιός στο 'πε, καϊδεμένο μου, δέν σ' αγαπά, καμμένο μου... —Τί κτίσιο εινε αϊτό ; τού λέω. Στρατηγείο ; —Ναί, μου λέε. Στρατηγείο της...Χολέρας !... —Άηλαδή ; —Νοσσοκαμείο των χολεριανών !... Άνατριχίλα μ' έπιασε.

—Καί σάς, τού εζώνου, βγήκανε να βάλινε έδω ; τόν ρωτώ. (Τό τέλος στο προσεχές)

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΜΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΔΗΛΗΓΙΑΝΝΗ

Ο Δηληγιάννης κ' ο φιλεπέλερος έπισκεπτής του. Πώς έφυγε σαν έβρεγμένη γάτα. Χαριεντισμοί μεταξύ πολιτικών αντιπάλων. Ή πρόσκλησις τού Ναπολέοντος. Όπου ο Δηληγιάννης κινει τον άρρωστο. Πώς έκοψε το κάρπισμα. Ο κυριος... έννομετάρξης, κτλ. κτλ...

Λίγον καιρό πριν από τον άτυχη πόλεμο του 1897, έπισκέφθηκε τον πρωθυπουργό τότε Θεόδωρο Δηληγιάννη κάποιος πολιτικός του φίλος, και με τη μεγαλειότερη άφέλεια του κόσμου, τού είπε ότι η περιστάσις έπέβαλλαν την άμεσο κηρύξη πολέμου εναντίον της Τουρκίας.

—Λέγετε, φίλατέ μου, ότι πρέπει να κάμωμε τον πολέμου ; άποκρίθηκε στον φιλοπόλεμο έπισκεπτή του ο άειμνηστός πολιτικός. Είσιθε και έμεις της γνώμης ταύτης ; Φρονείτε ότι ο πόλεμος θ' άπέβαινε ύαν εις καλον ;... Τότε... τότε, χάριν ύμών, να κάμωμε πολέμου !... Τότε να πολεμήσωμε !...

—Άλλά με παρεξηγείτε, κύριε πρόεδρε ! βιάστηκε να διακόψη τον Δηληγιάννη ο φιλοπόλεμος έπισκεπτής του.

—Παρεξηγώ ύμάς ; φώναξε άμείσως ο Δηληγιάννης. Όστε δέν θέλετε πόλεμον ; Τότε να μη κάμωμε πολέμου ! Άφού τοιαυτή εινε ύμών ή γνώμη !

Ο φιλοπόλεμος κατάλαβε τη σημασία των λόγων του Δηληγιάννη κ' έφυγε σαν βρεγμένη γάτα !

Λίγον πριν διοκορονθή ο Δηληγιάννης, συναντήθηκε με τον Θεοτόκη στά άνακτορα. Οι δύο πολιτικοί αντίπαλοι χαρετήθηκαν σαν ένκαρδια φίλοι, με χαμόγελα και θερμότητες χειρωνα.

Στη συνάντησις αυτή παρεμφαζότανε και ο Δηληγιάννης ύπονογός της Παιδείας κ. Καραγιάνος, ο όποιος, άπαντώντας στίς συχαρητήρια του Θεοτόκη, τού είπε :

—Κύριε πρόεδρε, αν έχετε καμιά διασάλα, έγχαριστός θα σάς την διορίσω...

Ο Θεοτόκη τότε, για να άνταποδώσει τού φιλοφρόνημα, τού απάντησε :

—Καί έγώ, όταν έλθω εις τα πράγματα, εγχαριστός θα σάς διορίσω έννο...ομάρχη !

Ο Δηληγιάννης, όταν άκουσε την άπάντησιν αϊτή του πολιτικού του αντίπαλου, ξεκαθόστρη από τα γέλια...

Ο Δηληγιάννης διασκέδαζε συχνότατα με τό να διηγείται το άκόλουθο ανέκδοτό του :

Μιά μέρα, όταν ήμουν νεοπολετής στο Παρίσι, έκλήρη από τον Ναπολέοντα Γ' σ' ένα κινηγι, το όποιο θα διακοψέσε δεκαπέντε ήμέρες. Ή πηή ήταν μεγάλη. Ήμουν ο μόνος των πρεσβειτών, ο όποιος είχε προσκληθή σ' αϊτό το κινηγι. Ο αλλόργης τού αυτοκράτορος, ο όποιος ήταν φίλος μου και από τον όποιον έζητησα λεπτομέρες για το κινηγι, μου απάντησε : « Άν ή έξοχότης σας δέν έχει άλογο για το κινηγι, μπορεί ν' βρη περίφημο με πέντε χιλιάδες φράγκα... »

Έπειτα ρώτησα ένα άλλον φίλο μου για τα ύπολόγια έξωδα, στά όποια θα ύποβαλλόμουν, αν δεχόμουν την πρόσκληση, κ' έτοι έμαθα ότι το κινηγι αϊτό και ή ενίμενία του αυτοκράτορος θα μου στοιζίχαν είνκοσι χιλιάδες φράγκα. Γι' αϊ τ' άποφύγο, λοιπόν, την άλλη μέρα έπιασα... έρωστος, στο κρεββάτι, με τυρωτό, ειδωτοίσιμα σχετιζώς τον αβύλοχη τού αυτοκράτορος και μόνον μετά δέκα μέρες βγήκα από την πρεσβεία.

Ήταν εύκολότερο, βλέπετε, να βρω είνκοσι πυρωτούς, παρά είνκοσι χιλιάδες φράγκα !

Ο Δηληγιάννης εις τα 75 του χρόνια ήταν φοβερός καπνιστής. Κάπνιζε κατά προτίμησιν τσιγάρα χοντρά και άναθε το ένα έπάνω από το άλλο. Όταν όμως άρρώσθησε και τού συστήσανε οι γιατροί να μετριάση το κάπνισμα, ο Δηληγιάννης τού είπε :

—Θά το κόψω άωασοδιόλο !

Και έπιασ πάντα, κράτησε τού λόγου του. Δέν κάπνισε ποτέ πειά !

Κάποιο ο Δηληγιάννης θέλπε να κινή μια μικρή έκδρομή, από την Αίθριο στο χωριουδάκι Άγιος. Οι χωριάτες, όταν μάβανε πως κάποιος είνκομο πρόσωπο θα πήγαμε στο χωριό τους, βγήκανε να τον προτίπανθήσουν και προσεφάνησαν τον Δηληγιάννη μ' αϊτά τα λόγια :

—Τά σεβάσματά μας και καλώς ώρισες, κύριε...νοματιάρχη !

Ο Δηληγιάννης δέν μπόρεσε να μη γελώση και κατόπιν γύρισε στίς φίλους του, που τον συνώδευαν, και τού είπε :

—Εδύγεις οι άνθρωποι, διά τους όποιους ή κατάτη έξουσία εινε ή τού ένκομιάρχου !...

